

O smislu kanona 214. Zakonika.

Piše: Dr. I. A. Ruspini.

Summarium. De sensu canonis 214. Codicis Iuris Canonici. I. Sententia cl. G. Arendt S. I. Juxta hanc sententiam clericus de quo in canone 214. ab obligationibus ordini sacro adnexis non est ipso jure liber, sed ab iisdem demum dispensatione liberatur. II. Nostra sententia. Juxta hanc sententiam clericus de quo in canone 214. ab obligationibus sacro ordini adnexis liber existit ipso jure citra dispensationem. III. Probatum nostra sententia. IV. Objectiones solvuntur.

Kanon 214. Zakonika glasi: »§ 1. Clericus qui metu gravi coactus ordinem sacrum recepit nec postea, remoto metu, eandem ordinationem ratam habuit saltem tacite per ordinis exercitium, volens tamen per talem actum obligationibus clericalibus se subdicere, ad statum laicalem, legitime probata coactione et ratihibitionis defectu, sententia iudicis redigatur, sine ullis coelibatus ac horarum canonicarum obligationibus. § 2. Coactio autem et defectus ratihibitionis probari debent ad normam can. 1993—1998.«

O smislu ovoga kanona postoje dva oprečna mišljenja.

I. Mišljenje cl. G. Arendt-a S. I. Svoje mišljenje o smislu kanona 214. iznio je cl. Arendt u članku »*Quomodo concordare debeant canones 214 et 1072 remoto conflictu utriusque fori*«. ¹ Po njemu nije duhovnik u slučaju kanona 214. ipso jure prost od dužnosti višega reda, već se od njih rješava tek presudom, koja imade značaj oprosta. Na taj način polučuje se potpuni sklad između kanona 214. i kanona 1072. ² i podjedno uklanja sukob između spoljašnjeg i nutarnjeg suda.

¹ Ius Pontificium VIII, 63—77, 168—173.

² Can. 1072.: »Invalide matrimonium attentant clerici in sacris ordinibus constituti«.

II. Naše mišljenje. Tužba, kojom duhovnik u slučaju kanona 214. od suda traži, da se dužnosti skopčane sa višim redom proglase neobvezatnima ili nevaljanima, spada medju »actiones ob nullitate actorum«, o kojima Zakonik govori Lib. IV. Tit. V. Cap. III. pod natpisom »De actionibus ob nullitate actorum«. U savezu s tim je odnosna parnica »causa nullitatis (onerum)«, a odnosna presuda »sententia nullitatis (onerum) declaratoria.«

Čin, koji se kao nevaljan tužbom napada, nije dakako samo redjenje, već preuzimanje dužnosti, koje su sa valjano primljenim redom skopčane. Tužba dakle ide za tim, da se te dužnosti proglase nevaljanima, jer nijesu valjano preuzete. Radi se po tom o činu, koji je ipso jure nevaljan.³ Nevaljan je pako taj čin ipso jure zato, jer mu manjka okolnost, što ju kanonsko pravo iziskuje sub poena nullitatis.⁴ Za valjano preuzimanje dužnosti, koje su sa višim redom skopčane, ne dostaje naime po kanonskom pravu samo valjano redjenje, već se osim toga još traži, da ili primitak reda nije iznudjen teškim (nepravednim) strahom, ili da je duhovnik, koji je viši red valjano primio primoran teškim (nepravednim) strahom,

³ Vd. Cod. can. 1679.: »Si actus aut contractus sit ipso jure nullus, datur ei, cuius interest, actio ad obtinendam a iudice declarationem nullitatis«. Vd. također Cod. can. 1682.: »Nullitas actus a iudice declarari non potest ex officio, nisi aut publice id intersit, aut agatur de pauperibus vel de minoribus aliisque qui minorum jure censentur« i Cod. can. 1994. § 1.: »Solut clericus, qui existimet se ea sacra ordinatione obligationes adnexas non contraxisse, potest declarationem nullitatis onerum petere«. — Ispor. rješenje rimske Rote u ASS, VI, 90.: »Ordinatum ex coactione causativa ad continentiam ex jure non teneri, ita ut opus non sit deprecari Pontificem pro dispensatione« i drugo rješenje rimske Rote u ASS, I, 330.: »Dub. An promotus ad ordinem subdiaconatus per vim et metum, qui cadere poterat in constantem virum, teneatur ad illius et continentiae observationem.« Resp. Non teneri.

⁴ Cod. can. 1680, § 1.: »Nullitas actus tunc tantum habetur, cum in eo deficiunt quae actum ipsum essentialiter constituunt, aut sollemnia seu condiciones desiderantur a sacris canonibus requisitae sub poena nullitatis«. — Ispor. Cod. can. 102, § 2.: »Actus positi ex metu gravi et injuste incusso . . . valent, nisi aliud jure caveatur . . .«

kasnije, kada je strah prestao, izričito ili mučke privolio na dužnosti skopčane sa višim redom. Duhovnik, koji je neprimoran teškim (nepravednim) strahom viši red valjano primio, a znao je za rečene dužnosti, preuzima redjenjem te dužnosti, ma da ne ima volje, da se na nje obveže, pače ma da se je i pozitivnim činom volje opro tim dužnostima. Duhovnik naprotiv, koji je primoran teškim (nepravednim) strahom viši red valjano primio, ne preuzima samim redjenjem rečene dužnosti, već se za valjano preuzimanje tih dužnosti traži, da duhovnik iza redjenja i nakon što je strah prestao, izričito ili mučke na nje privoli. Razlika je dakle u tomu, što kod duhovnika, koji je neprimoran teškim (nepravednim) strahom viši red valjano primio, treba i dostaje — za valjano preuzimanje rečenih dužnosti — poznavanje tih dužnosti, dok kod duhovnika, koji je primoran teškim (nepravednim) strahom viši red valjano primio, treba i dostaje — za valjano preuzimanje rečenih dužnosti — naknadna privola na te dužnosti, koje dakako ne može biti bez poznavanja dužnosti. Duhovnik, koji je neprimoran teškim (nepravednim) strahom viši red valjano primio, a znade, kako pretpostavljamo, da su sa višim redom skopčane odnosne dužnosti, ne može opravdano prigovarati, što je na nje obvezan, jer je od svoje volje, t. j. neprimoran teškim (nepravednim) strahom viši red primio i time potpao dužnostima, koje su sa višim redom skopčane. Drugačije je sa duhovnikom, koji je primoran teškim (nepravednim) strahom viši red valjano primio. Takav duhovnik mogao bi opravdano prigovarati, što ga se obvezuje na odnosne dužnosti, jer on nije viši red od svoje volje primio, već primoran teškim (nepravednim) strahom. No ako je kasnije, kada je strah prestao, od svoje volje na te dužnosti pristao, ne može opravdano prigovarati, što je iza toga na nje obvezan. Crkva dakle obvezuje na dužnosti skopčane sa višim redom samo onoga, koji je ili viši red od svoje volje primio, znajući za te dužnosti, ili koji je naknadno od svoje volje na nje pristao. U tom je smislu istinito, da Crkva nikoga bez njegove volje ne obvezuje na potpunu čistoću, dosljedno ni na celibat, koji je u njoj uključen.

Ženidbena zapreka višega reda pretpostavlja u duhovniku viših redova obvezu potpune čistoće i temelji se na re-

čenoj obvezi.⁵ Gdje ne ima obveze na potpunu čistoću, ne ima ni ženidbene zapreke višega reda, jer joj manjka temelj. U slučaju kanona 214. § 1. nema obveze na potpunu čistoću, dakle ni ženidbene zapreke viših redova.

Presuda, o kojoj govori kanon 214, § 1, izriče dvoje: a) da je duhovnik prost od dužnosti viših redova, b) da se — prost od tih dužnosti — vraća u svjetovnjački stališ.

Ta je presuda deklaratorne prirode, koliko izriče, da je duhovnik prost od dužnosti viših redova, te pretpostavlja i potvrđuje raniju, koja je isto izrekla. Ona je dakle »*sententia nullitatis onerum confirmatoria*«.

Podjedno ta presuda vraća duhovnika u svjetovnjački stališ, uslijed čega on gubi crkvene službe i nadarbine, kao i duhovnička prava i duhovničke povlastice, te ne smije da rabi duhovničko odijelo; u toliko je rečena presuda konstitucione prirode. Vraća se pako (po presudi) takav duhovnik u svjetovnjački stališ zato, što je posve opravdano, da se oduzmu duhovnička stališka prava i povlastice (zajedno sa crkv. službama, nadarbinama i duhovničkom nošnjom) onomu, koji je prost od duhovničkih staliških dužnosti.

NB. Kod duhovnika, koji je viši red valjano primio primoran teškim (nepravednim) strahom, ne može biti govora o tom, da bi na potpunu čistoću (i celibat) vezan bio s naslova zavjeta potpune čistoće, što ga je prigodom primanja višega reda položio, jer je taj zavjet nevaljan.⁶ To je razlogom, zašto vazda naglašujemo, da Crkva ili crkveni zakon u slučaju kanona 214. dotičnog duhovnika ne obvezuje na potpunu čistoću (i celibat). Apstrahiramo pako posve od pitanja, da li je duhovnik višega reda, koji je s naslova zavjeta obvezan na potpunu čistoću, na

⁵ Ispor. Suarez, De virt. et statu relig., tract. VII, lib. 9, cap. 17, n. 11: »... hoc impedimentum (t. j. zapreka viših redova) ordine naturae, ut sic dicam, supponit obligationem non ducendi uxorem...«

⁶ Cod. can. 1307.: »§ 1. Votum, idest promissio deliberata et libera Deo facta de bono possibili et meliore, ex virtute religionis impleri debet.. § 3. Votum metu gravi et iniusto emissum ipso jure nullum est.« — Cod. can. 1680, § 1.: »Nullitas actus... habetur, cum in eo deficiunt quae actum ipsum essentialiter constituunt...«

istu obvezan i s naslova crkvena zakona; a to zato, jer je ovo pitanje za našu stvar bez svakoga utjecaja.

III. Dokazi za naše mišljenje. 1. U slučaju, što ga normira kan. 214., napadaju se iliti osporavaju dužnosti, koje su sa višim redom skopčane. To očito pokazuje kan. 1993, § 1, kada veli: »*In causis quibus impugnantur obligationes ex sacra ordinatione contractae*«... Ovo napadanje iliti osporavanje znači, da se tim dužnostima u konkretnom slučaju poriče obvezatna moć, ili što je isto, da im se poriče valjanost. Poriče im se pako valjanost s naslova toga, što je duhovnik viši red primio primoran teškim (nepravednim) strahom, a nije kasnije, kada je strah prestao, ni izričito ni mučke na rečene dužnosti privolio. Zato mora i presuda, kojom se spor rješava, ove dužnosti proglasiti nevaljanima, ako se predhodnom istragom ustanovi, da je duhovnik viši red primio primoran teškim (nepravednim) strahom i da nije kasnije, sada je strah prestao, ni izričito ni mučke na rečene dužnosti privolio. Odnosna je dakle presuda u toj stvari čisto deklaratorne prirode.

2. Kan. 1994, § 2 izriče: »*Solus clericus qui existimat se ex sacra ordinatione obligationes ordini adnexas non contraxisse, potest declarationem nullitatis onerum potere.*«

Fraza »*Solus clericus qui existimet se ex sacra ordinatione obligationes ordini adnexas non contraxisse*« jasno pokazuje, da ima slučajeve, gdje je duhovnik viši red valjano primio, a nije ipak potpao dužnostima, koje su sa višim radom skopčane. To su dašto oni slučajevi, gdje je duhovnik viši red primio primoran teškim (nepravednim) strahom, a nije kasnije, kada je strah prestao, ni izričito ni mučke na rečene dužnosti privolio. U slučaju dakle kan. 214. nije duhovnik nikada vezan bio na te dužnosti.

Fraza »*potest declarationem nullitatis onerum petere*« izrijekom kazuje, da dotični duhovnik može tražiti, da se nevaljanima proglaše dužnosti (tereti), koje su sa višim redom skopčane. Tužba njegova ide dakle u slučaju kanona 214, § 1 za tim, da se rečene dužnosti proglaše

nevaljanima iliti neobvezatnima, i njegova se tužba mora uvažiti i prema petitu presuda izreći, ako duhovnik dokaže, da je viši red primio primoran teškim (nepravednim) strahom i da nije kasnije, kada je strah prestao, ni izričito ni mučke na rečene dužnosti privolio. Odnosna je dakle presuda u toj stvari čisto deklarativne prirode te utvrđuje, da duhovnik nije nikada ovim dužnostima vezan bio.

3. Kan. 1998, § 1 izriče: »Ut clericus liber sit ab obligationibus quae a vinculo sacrae ordinationis manant, requiruntur duae sententiae conformes«.

Tu se govori kako o slučaju, gdje je duhovnik viši red nevaljano primio, tako i o slučaju, gdje je on viši red valjano primio primoran teškim (nepravednim) strahom, a nije kasnije, kada je strah prestao, ni izričito ni mučke privolio na dužnosti, koje su sa višim redom skopčane. Za oba se ta slučaja veli, da je duhovnik prost od dužnosti, koje su sa višim redom skopčane, ako budu dvije suglasne povoljne presude izrečene. Očito je, da je u slučaju nevaljana ređenja dotično lice o b j e k t i v e, t. j. u nutarnjem sudu, prosto od tih dužnosti i prije ovakovih presuda, pače i nakon nepovoljnih presuda. Isto mora da vrijedi i za drugi slučaj, t. j. za slučaj kanona 214, § 1, budući da se kan. 1998, § 1 posve jednako izražava i o jednom i o drugom slučaju, veleći: »Ut clericus liber sit... requiruntur duae sententiae conformes«.

4. Po kan. 213, § 2⁷ u vezi sa kan. 214, § 1 obvezan je na celibat duhovnik, koji je doduše viši red (valjano) primio primoran teškim (nepravednim) strahom, ali je kasnije, kada je strah prestao, bilo izričito bilo mučke privolio na dužnosti, koje su sa višim redom skopčane. Iz ovoga se a r g. a c o n t r a r i o opravdano zaključuje, da je takav duhovnik na celibat vezan tek od časa ratihabicije, drugima riječima: da se samim primitkom višega reda, ako je primitak iznuđen teškim (nepravednim) strahom, ne kontrahira dužnost celibata.

⁷ Cod. can. 213, § 2.: »Clericus tamen major (razumijeva se: a clericali statu ad laicalem legitime redactus) obligatione coelibatus tenetur, salvo praescripto canonis 214.«

5. Prema kan. 1903.⁸ te kan. 1998, § 2⁹ u vezi sa kan. 1989.¹⁰ ne postaje nikada pravomoćnom presuda »*in causa contra sacram ordinationem*«, daklem, ni u slučaju, o kojemu govori kan. 214. S ovim se ne može u sklad dovesti tvrdnja, da se u slučaju kan. 214. duhovnik presudom oprašta (dispenzira) od dužnosti, koje su skopčane sa višim redom, jer oprost (dispensatio) ukida dužnosti za sva vremena.

Ne koristi prigovor, da odnosni oprost ne valja, ako je duhovnik viši red primio ili neprimoran teškim (nepravednim) strahom, ili ako je kasnije, kada je strah prestao, izričito ili mučke na dužnosti privolio, jer se odnosna presuda, kako kan. 214, § 1 kaže, izdaje »*legitime probata coactione et rati habitiois defectu*«, t. j. na osnovu propisno utvrđenog nasilja i pomanjkanja ratihabitije.

Događa se, da Crkva oprostom riješi od dužnosti celibata duhovnika, koji je mogao pružiti samo polovičan dokaz za to, da je viši red primio primoran teškim (nepravednim) strahom i da nije kasnije, kada je strah prestao, ni izričito ni mučke na dužnosti privolio.¹¹ U takovom je slučaju duhovnik riješen dužnosti celibata za sva vremena, ma da se kasnije potpuno dokaže, da je ili viši red primio neprimoran teškim nepravednim strahom, ili da je naknadno, kada je strah prestao, bilo izričito bilo mučke na dužnosti privolio. Što vrijedi za ovaj slučaj, gdje je samo polovičan dokaz pružen, moralo bi a fortiori da vrijedi za onaj slučaj, gdje je potpuni dokaz pružen, kada bi se u tom drugom slučaju zaista radilo

⁸ Cod. can. 1903: »*Nunquam transeunt in rem iudicatam causae de statu personarum, sed ex duplici sententia conformi in his causis efficitur, ut ulterior propositio non debeat admitti, nisi novis prolatis iisdemque gravibus argumentis vel documentis*«.

⁹ Cod. can. 1998, § 2: »*Quod ad appellationem attinet, in his causis (t. j. contra sacram ordinationem) serventur praescripta can. 1987—1989 in causis matrimonialibus*«.

¹⁰ Cod. can. 1989: »*Cum sententiae in causis matrimonialibus nunquam transeant in rem iudicatem, causae ipsae, si nova argumenta praesto sint, retractari semper poterunt, firmo praescripto can. 1903*«.

¹¹ Vd. rješenja kongregacije Concilii od 16. Dec. 1719. i od 12. Jul. 1721. ap. Richter, Conc. Trid. n. 201—204.

ob oprost, jer ako za valjani oprost dostaje vjerojatnost, to dostaje pogotovu sigurnost. Ne radi se dakle u slučaju kanona 214, § 1 ob oprost.

6. Kan. 132, § 1 izriče: »Clerici in majoribus ordinibus constituti a nuptiis arcentur... salvo praescripto can. 214, § 1«.

Prema ovoj ustanovi isključeni su od sklapanja valjane ženidbe svi duhovnici, koji su viši red valjano primili, uz jedini izuzetak, o kojemu govori kan. 214, § 1.

Ovo ne bi stajalo, kada bi se u slučaju kanona 214, § 1 duhovnik tek oprostom rješavao od dužnosti celibata (i od ženidbene zapreke višega reda), jer se takav oprost daje u mnogim slučajevima, o kojima ne govori kan. 214, § 1. Ne radi se dakle u slučaju kanona 214, § 1 ob oprost od celibata.

U ostalom je po sebi razumljivo, da se oprostom uklanjaju dužnosti i zapreke, pak ne bi trebalo u kan. 132. napose izuzimati slučaj kanona 214, § 1, kada bi se u njemu radilo ob oprost.

7. U kan. 1998, § 2 izriče se: »Quod ad appellationem attinet, in hisce causis servantur praescripta can. 1986—1989 de causis matrimonialibus«.

Za naš slučaj glase prema tomu spomenuti kanoni ovako: »Can. 1986. A prima sententia quae onerum nullitatem declaraverit, vinculi defensor, intra legitimum tempus, ad superius tribunal provocare debet, et si negligat officium suum implere, compellatur auctoritate iudicis. Can. 1987. Post secundam sententiam, quae onerum nullitatem confirmaverit, si defensor vinculi in gradu appellationis pro sua conscientia non crediderit appellandum, jus clerico est, decem diebus a sententiae denuntiatione elapsis, liberum se habendi ab obligationibus quae a vinculo ordinationis manant. Can. 1988. Decreta onerum nullitate, Ordinarius loci curare debet, ut de ea mentio fiat in baptismorum registis, ubi ordinatio consignata invenitur. Can. 1989. Cum sententiae in causis contra sacram ordinationem nunquam transeunt in rem iudi-

catam, causae ipsae, si nova argumenta praesto sint, retrac-
tari semper poterunt, firmo praescripto can. 1903.«¹²

Navedeni kanoni očito pokazuju, da po Zakoniku za pre-
sude »in causis contra sacram ordinationem«
važi ono isto, što po Zakoniku važi za presude »in causis
nullitatis matrimonii«, t. j. da su te presude i ovdje
i ondje čisto deklaratorne prirode, pa da vrijede za spoljašnji
sud dotle, dok se protivno propisno ne utvrdi, a za nutarnji
sud samo toliko, koliko odgovaraju objektivnom stanju stvari.

8. »Redactio ad statum laicalem« ne ima
snage, da duhovnika oslobodi od dužnosti celibata, kako se
jasno vidi iz kanona 213, § 2, : »Clericus tamen major
(razumijeva se: »e clericali statu ad laicalem legitime redac-
tus) obligatione coelibatus tenetur . . .« Što je
duhovnik, koji je u slučaju kanona 214, § 1 u svjetovnjački
stališ vraćen, ipak prost od dužnosti celibata, tomu je razlo-
gom, što on te dužnosti nije nikada valjano preuzeo, pa zato
odnosna presuda na osnovu propisno utvrđene ove činjenice
izriče, da se duhovnik u svjetovnjački stališ vraća prost
od dužnosti celibata (i časoslova).

9. O nesposobnosti duhovnika viših redova za valjanu
ženidbu iliti o ženidbenoj zapreci viših redova ne govori Za-
konik samo u kan. 1072 (Invalide matrimonium attentant cle-
rici in sacris ordinibus constituti«), već i u kan. 132 § 1 (»Cle-
rici in majoribus ordinibus constituti a nuptiis arcentur . . .
salvo praescripto can. 214, § 1«), kan. 213 § 2 (»Clericus . . .
major obligatione coelibatus tenetur, salvo praescripto can.
214.«), kan. 1993 § 1 (»Causae in quibus impugnantur obliga-
tiones ex sacra ordinatione contractae . . .«), kan. 1994 § 2
(»Solutus clericus qui existimet se ex sacra ordinatione obliga-
tiones ordini adnexas non contraxisse, potest declarationem
nullitatis onerum petere.«) i u kan. 1998 § 1 (Ut clericus liber
sit ab obligationibus quae a vinculo sacrae ordinationis manant,
requiruntur duae sententiae conformes.«). Zato se moraju kod
prosudivanja ove stvari uvažiti i kanoni 132 § 1, 213 § 2,

¹² Cit. u op. 8.

1993 § 1, 1994 § 2, 1994 § 2, koji pokazuju, da valjano primljeni viši red u slučaju kanona 214. duhovnika ne čini nesposobnim za valjanu ženidbu, ili što je isto, da u tom slučaju viši red ne tvori ženidbene zapreke, pa da stoga nije ni potreban oprost.

10. Kan. 1552, § 2 izriče: »Objectum iudicii sunt: 1° Personarum physicarum vel moralium iura persequenda aut vindicanda, vel earundem personarum facta iuridica declaranda, et tunc iudicium est contentiosum«.

Kako je sudovanje u parnicama »contra sacram ordinationem« očitio »iudicium contentiosum«, mora da su mu predmetom »personarum iura persequenda aut vindicanda vel earundem personarum facta iuridica declaranda«. Podjelba pako oprost ne spada ni u »personarum iura persequenda aut vindicanda ni u »personarum facta iuridica declaranda«. Ne radi se dakle u slučaju kanona 214. o podjelbi oprosta.

Ne koristi pozivanje na parnice »super matrimonio rato et non consummato«, jer i kod ovih nije sama podjelba oprosta predmetom sudovanja. U njima se istražuje i utvrđuje, da li je ženidba neizvršena i da li postoji zakoniti razlog za oprost. Ovo dvoje je predmetom sudovanja, a sam oprost pridržan je sv. Ocu.

11. Sudac, kao takav, ima samo sudačku vlast, a u ovoj nije uključena vlast podjeljivati oproste od crkvenih zakona. Ne može s toga presuda u slučaju kanona 214. da ima značaj oprosta od dužnosti celibata i ženidbene zapreke višega reda.

12. Oprost od ženidbene zapreke subdakonata i dakonata pridržan je sv. Stolici, izuzevši vanredne slučajeve, o kojima govore kanoni 1043. i 1045. Oprost od ženidbene zapreke svećeničkoga reda pridržan je naprosto sv. Stolici, a podjeljuje se tako rijetko, da se ta zapreka praktično smatra neoprostivom.

S time se ne da u sklad dovesti mišljenje, po kojemu mogu redoviti sudovi mjesnih Ordinarija u slučaju kan. 214. podijeliti oprost od ženidbene zapreke viših redova, pa i svećeničkoga reda. Ne radi se dakle u kan. 214. o podjelbi oprosta.

IV. Rješavanje poteškoća. 1. Cl. A. Arendt prigovara našem mišljenju, što dopušta mogućnost sukoba između spoljašnjeg i nutarnjeg suda.¹³

Stoji, da u našem mišljenju nije isključen sukob između spoljašnjeg i nutarnjeg suda, ali kako se naše tumačenje osniva na Zakoniku, to je na njemu osnovana i mogućnost sukoba u nazočnoj stvari. Sukoba između spoljašnjeg i nutarnjeg suda imade i u drugim stvarima, pa i važnima; imade ih i u važnim stvarima, gdje je Crkva mogla svoje propise udesiti tako, da se sukob isključi, a nije to ipak učinila. Što se našega slučaja tiče, imala je Crkva važnih razloga za to, da ne isključi mogućnost sukoba između spoljašnjeg i nutarnjeg suda.

Duhovnik, koji je obvezan na celibat, nesposoban je kroz čitav svoj život za svaku valjanu ženidbu. Ovakav neobično vanredan i neobično težak teret ne će Crkva da ikome nametne, tko se nije od svoje volje odlučio za stališ, s kojim je taj teret skopčan.¹⁴ To je dakle razlog, i to svakako važan,

¹³ L. c. pag. 69 sq.

¹⁴ Ispor. Benedictus XIV. const. »Eo quamvis tempore« dd. 4. Maii 1745.: »§ 20. Si tamen in huiusmodi provide institutarum legum contemptum contingeret fortasse ab Episcopo legitima auctoritate suffulto non solum minores, sed etiam sacros ordines infanti conferri; concordia theologorum et canonistarum suffragio definitum est, validam, sed illicitam censeri hanc ordinationem, dummodo nullo labore substantiali defectu materiae, formae et intentionis in episcopo ordinante . . . Aequae tamen certum et exploratum est, per hanc ordinum collationem non subjici promotos obligationi servandae castitatis, nec aliis oneribus ab Ecclesia impositis; cum electio status a libera cuiusque pendeat voluntate, et Altissimo nostra, non autem aliena, vota reddere teneamur. § 21. Obsolevit enim illa Ecclesiae disciplina, quae coacte, aut per vim promotos ad sacerdotium et episcopatum duro subjiciebat iugo servitutis, et observationis onerum et legum cuicumque ordini impositarum, sprete quavis protestatione ordinati, vel promoti, contra vim illatam, spreteque declaratione animi a suscepto ordine abhorrentis. Insuper licet usque ad saeculum duodecimum consueverint parentes filios in infantili aetate positos in sacris monasteriorum coenobiis devovere, et divino famulatu mancipare, perpetuo vetito egressu e septis monachorum, attamen mitioribus Clementis III., Coelestini III., et Tridentinae Synodi decretis abrogata fuit lex illa, contra quam naturae, et liberi arbitrii jura clamare videbantur.« — Ispor. takodjer Benedictus XIV., De synodo dioecesana, lib. 4. cap. 4. n. 2.: » . . . adeo ut, juxta vigentem canonicam iurisprudentiam, si quis gravi, veroque metu

zašto je Crkva u nazočnom slučaju (kanona 214) svoje propise udesila tako, da je moguć sukob između spoljašnjeg i nutarnjeg suda.

Što se sposobnost duhovnika viših redova za valjanu ženidbu katkada ne može u spoljašnjem sudu uglaviti, za to ne pada odgovornost na Crkvu, već na nesavršenost ljudske prirode i ljudskih prilika, poradi kojih se kadkada ne može da u spoljašnjem sudu utvrdi ono, što objektivno postoji. Naprotiv bi na Crkvu padala odgovornost, kad bi ona svoje propise udesila tako, da je za svaku valjanu ženidbu nesposoban i onaj duhovnik, koji se nije od svoje odlučio na celibat, jer bi tada Crkva bila uzrokom, da je takav duhovnik za čitav svoj život lišen prava na svaku valjanu ženidbu.

Čovjek ima prirodno pravo na ženidbu. Iz toga izvode uvaženi auktori,¹⁵ da se čovjeku bez njegove privole rečeno pravo na valjanu ženidbu ne može n a p r o s t o oduzeti, pa da zato ni Crkva ne može duhovniku bez njegove privole nametnuti celibat, budući da je njime za čitav život isključen od svake valjane ženidbe.

Iako izvodi spomenutih auktora, kojima drugi protuslovljuju, nijesu sigurni, to se ipak njihovom mišljenju ne može poreći vjerovatnost. Kod takova je stanja stvari pogibeljno oduzeti za čitav život sposobnost za svaku valjanu ženidbu onomu duhovniku, koji nije od svoje volje odabrao stališ neženje, jer bi se tim moglo da povrijedi božansko (naravno) pravo.

coactus, ad ordinationem accedat, et ordines suscipiat, valida quidem habeatur illius ordinatio, et character ordinis ipsius animae impressus; sed nihilominus eadem ordinatio illicita reputetur, nec ordinatus restrictus maneat continentiae voto, quod adnexum est ordini eidem collato . . .» — Suarez, De virt. et statu relig., tract. VII, lib. 9, cap. 13, n. 12. 16. 17. 18. 20; Sanchez, De Matrimonio, lib. VII, disp. 27, n. 11. 12; Laurin, Der Coelibat der Geistlichen, 176 sq; Nilles u Arch. f. k. K. R. XII, 735; Rosset, De sacr. matrim. n. 1659 sq; Leitner, Lehrb. d. Kath. Eherechts, 197 sq; Wernz, Ius Decret., (Ed. 2.) IV, n. 394, nota 53; Vermeersch-Creusen, Epit. Iur. Can. (Ed. 2.), I, n. 219. 287. II, n. 347; Vidal, Ius Can., V, n. 285, nota 51; Cappello, De matrim., n. 434. — Vd. takodjer rješenja Rote cit. u op. 3.

¹⁵ Wernz, l. c.; Vidal, l. c., Capello, l. c.

Ovo je daljnji razlog, zašto je Crkva svoje propise o celibatu udesila tako, da je u slučaju kanona 214. moguć sukob između spoljašnjeg i nutarnjeg suda.

2. Protiv našega mišljenja argumentira cl. Arendt po smislu ovako:¹⁶ Kada bi zakon celibata bio u v j e t a n, t. j. kada bi obveza na celibat ovisna bila od toga, da li je duhovnik viših redova od svoje volje odabrao stališ neženje, otvarala bi se širom vrata nezadovoljnim duhovnicima, da napuštanjem stališa i sklapanjem ženidbe izigraju crkveni zakon; od čega ih ne bi odvratilo ni to, što će im u spoljašnjem sudu teško biti dokazati, da su prosti od dužnosti celibata. Takav je stoga u v j e t kod zakona celibata posvema nerazborit i nerazložan.

Ovaj razlog cl. Arendt-a ne će biti tako odlučan i očit, jer inače ne bi preko njega prelazili toliki uvaženi auktori, koji zastupaju naše mišljenje.¹⁷

Uz to pušta cl. Arendt s vida, da bi se duhovnik višega reda — koji je toli nesavjestan, da ostavlja stališ i sklapa ženidbu unatoč stroge zabrane Crkve i unatoč znanja, da će mu se ženidba u spoljašnjem sudu smatrati nevaljanom sve dotle, dok ne pruži propisani dokaz, da je prost od dužnosti celibata — jedva dao od toga odvratiti i onda, kada bi znao, da će mu ženidba biti nevaljana.

No glavno je i odlučno, što mogućnost zlorabe prava ne sili javnu vlast, da pravo uskrati ili oduzme, jer bi inače morala da uskrati ili oduzme svako pravo, budući da se svako pravo može da zlorabi. Qui nimis probat, nihil probat.

¹⁶ L. c. pag. 67 sq.

¹⁷ Citirani u op. 14.